

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr.4-7-3/2307

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas
komisijai
Skanstes iela 25, Rīga, LV-1013
sprk@sprk.gov.lv

Par dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma tarifu aprēķināšanas metodikas konsultāciju dokumentu

Akciju sabiedrība "Gaso" (turpmāk - Gaso) ir iepazinusies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – SPRK vai Regulators) 2025. gada 27. martā publicēto Konsultāciju dokumentu par grozījumiem dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma tarifu aprēķināšanas metodikā (turpmāk – konsultācijas dokuments) un tā pielikumā pievienotajiem "Grozījumiem Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2022. gada 29. augusta lēmumā nr. 1/19 "Dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma tarifu aprēķināšanas metodika" (turpmāk – Grozījumu projekts) un iesniedz šādus komentārus.

1. Par konsultāciju dokumentā noteikto maksimālo tarifu novirzes līmeni. Vēršam uzmanību, ka Grozījumu projektā paredzētais dabasgāzes sadales sistēmas operatora noteiktais maksimālais tarifu novirzes līmenis, un tas, ka tas attiecas uz tarifu vērtībām fiksētai un mainīgai komponentei, ir minēts tikai Konsultāciju dokumentā, bet nav minēts Grozījumu projektā.

Sistēmas operators ar katru nākamo regulatīvo periodu arvien vairāk tuvina tarifu projektā iekļauto izmaksu sadalījumu to patiesajai izmaksu rašanās struktūrai, paralēli izmaksu pieaugumu attiecinot vairāk uz fiksēto tarifu daļu. Jau šobrīd lielākā izmaksu daļa tiek attiecināta uz 1. un 2. tarifu grupu, kur ir augstākais lietotāju īpatsvars, un kopējais maksājuma pieaugums nereti pirmajām grupām procentuāli ir bijis augsts, tajā pašā laikā monetāri - zems. Ņemot vērā, ka Gaso vēlas izmaksu pieaugumu arī turpmāk attiecināt uz fiksēto tarifu, var rasties situācija, kur lietotāja kopējais maksājuma pieaugums nav lielāks par 30%, bet konkrēti fiksētā tarifa pieaugums ir lielāks. Vai arī, izmaksu līmenim saglabājoties nemainīgam, kādai no mainīgā tarifu grupām varētu būt mainīgā tarifa pieaugums tieši dabasgāzes apjoma īpatsvara samazināšanās gadījumā.

Ja Grozījumu projektā plānots iekļaut atrunu par maksimālo tarifu novirzes līmeni, aicinām grozīt noteikto formulējumu, paredzot, ka 30% novirzes ierobežojums tiek attiecināts uz katras tarifu grupas lietotāja kopējo vidējo maksājumu, nevis atsevišķi uz fiksēto un mainīgo tarifa daļu. Šāda pieeja nodrošinās lielāku elastību sadales sistēmas operatoram un precīzāku izmaksu atspoguļojumu tarifā, saglabājot vienlaikus lietotāju interešu aizsardzību.

2. Par Grozījumu projekta 1.1. punktu, kas paredz ieviest jaunu definīciju "*diferencēto tarifu struktūra*". Lai norādītā definīcija precīzāk atspoguļo vēlamā, aicinām izteikt to šādā redakcijā: "*diferencēto tarifu struktūra – sadales pakalpojuma tarifu sadalījums pēc noteikto parametru un komponentu kopuma, pēc kura tiek aprēķināts un diferencēts tarifs, nosakot fiksētās un mainīgās daļas attiecību*";
3. Par Grozījumu projekta 1.3. punktu, kas paredz sadales sistēmas operatora pienākumu izmaksu attiecināšanas modeļa publikācijā iekļaut informāciju par iespējamo ietekmi uz sadales sistēmas pakalpojuma diferencētajiem tarifiem un lietotāju maksājumiem par sadales sistēmas pakalpojumu. Gaso kategoriski ieilst pret priekšlikumu papildināt Metodikas 5. punktu ar prasību, ka sistēmas operators vismaz trīs

mēnešus pirms tarifa projekta iesniegšanas, publicējot informāciju par izmaksu attiecināšanas modeli, vienlaikus publisko arī informāciju par iespējamo ietekmi uz sadales sistēmas pakalpojuma diferencētajiem tarifiem un lietotāju maksājumiem.

Šāda prasība praksē nav īstenojama, jo trīs mēnešus pirms tarifa projekta iesniegšanas komersantam nav iespējams ar pietiekamu precizitāti novērtēt tarifu struktūras un lietotāju maksājumu gala ietekmi. Šajā posmā vēl ir iespējamās būtiskas izmaiņas gan saistībā ar faktiskajiem finanšu rādītājiem, gan ar kapitāla atdeves likmes piemērošanu, prognozēm par patēriņu, inflāciju u.c. ievades datiem, kas būtiski ietekmē tarifu gala aprēķinus. Līdz ar to jebkāda šajā stadijā publicēta informācija par iespējamo ietekmi uz maksājumiem būtu uzskatāma par provizorisku, neprecīzu un lietotāju maldinošu.

Šādas informācijas publiskošana var radīt būtisku reputācijas un komunikācijas risku sistēmas operatoram, jo var tikt pausts nepamatots vai priekšlaicīgs vēstījums par sadārdzinājumu vai strukturālām izmaiņām, kas vēlāk var tikt mainītas. Tas var nepamatoti radīt sabiedrības vai nozaru neapmierinātību, kā arī veidot negatīvu priekšstatu par sadales operatora darbību, pat ja gala tarifi būtiski atšķirsies no sākotnēji sniegtās informācijas. Papildus tam, šāda prasība palielinās arī administratīvo slogu operatoram, nevis veicinās efektīvu un precīzu tarifa sagatavošanas procesu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, aicinām svītrot piedāvāto papildinājumu Metodikas 5. punktā, jo šāda prasība Grozījumu projekta redakcijā ir nepamatoti apgrūtināša un var radīt maldinošu priekšstatu lietotājiem par potenciālajām izmaiņām maksājumos. Gaso uzskata, ka šādu informāciju lietotājiem var sniegt tikai pēc tarifa projekta iesniegšanas Regulatoram.

4. Par Grozījumu projekta 1.5. punktu, kas paredz, ka izmaksu efektivitātes koeficients tiek noteikts 50% apmērā no nākamā kalendārā gada inflācijas prognozes. Gaso konceptuāli neiebilst pret vienotas, vienkāršotas pieejas ieviešanu efektivitātes koeficienta noteikšanā kā tādu, tomēr uzskata, ka šādas pieejas piemērošanai būtu jābūt elastīgai un tai ir jākorelē ar iepriekšējā regulatīvajā periodā sasniegto faktisko komersanta darbības efektivitāti un iepriekš veiktajiem efektivitātes un izmaksu optimizācijas pasākumiem.

No 2021. līdz 2025. gadam Gaso ir īstenojusi būtiskus pasākumus izmaksu efektivitātes paaugstināšanai, tai skaitā darbaspēka optimizāciju, procesu digitalizāciju, infrastruktūras pārvaldības uzlabošanu un citus efektivitātes uzlabošanas pasākumus. Šo pasākumu rezultātā ir sasniegti ievērojami izmaksu ietaupījumi, kas šobrīd jau rada pozitīvu ietekmi uz nākamā regulatīvā perioda kopējo izmaksu apmēru, un uz kuriem turpmāka efektivitātes koeficienta piemērošana vairs nebūtu pamatota.

Ņemot vērā būtisku virsefektivitāti, ko sadales operators sasniedza esošajā regulatīvajā periodā, Gaso uzskata, ka nākamajos vismaz divos regulatīvajos periodos uz Gaso nevar būt attiecināta obligātā izmaksu efektivitāte, lai sadales operatoram šīs noteiktās efektivitātes sasniegšanai nebūtu jāsamazina ar sadales pakalpojuma kvalitāti, drošību un darbības ilgtspēju saistītās izmaksas. Viens no Gaso mērķiem ir nodrošināt konkurētspējīgu pakalpojumu un sadales operators arī turpmāk turpinās ieviest efektivitātes pasākumus, bet, ņemot vērā Gaso sasniegto virsefektivitāti pēdējā regulatīvajā periodā, tiem nebūtu jābūt obligātiem.

Gaso aicina piedāvāto obligāto izmaksu efektivitātes noteikšanu izvērtēt kontekstā ar citu regulējošo uzņēmumu efektivitātes faktisko izpildi, lai saglabātu vienlīdzīgu un taisnīgu efektivitātes izvērtēšanu un noteikšanu nākamajiem regulatīvajiem periodiem, ņemot vērā iepriekšējo regulatīvo periodu faktiskās efektivitātes izpildi.

Papildus Gaso nepiekrīt, ka efektivitātes koeficients tiek piemērots kapitāla izmaksām. Sadales operatoram kapitāla atdeves apmērs tiek noteikts atbilstoši Regulatora apstiprinātai metodikai "Kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodika" (turpmāk – Kapitāla izmaksu metodika).

Gaso uzskata, ka noteikt Tarifu metodikā pienākumu sadales operatoram samazināt regulējamo aktīvu bāzi vai nolietojuma izmaksas, kas tika apstiprinātas tarifu projektā, nav pamatots. Turklāt nolietojuma izmaksas tiek aprēķinātas atbilstoši grāmatvedību regulējošiem normatīvajiem aktiem un atbilstoši Kapitāla izmaksu metodikā noteiktiem minimālajiem aktīvu grupu lietderīgās lietošanas laikiem, tāpēc Grozījumu projektā

paredzētais sadales operatora pienākums obligāti samazināt tarifu projektā saskaņoto un apstiprināto, regulējamo aktīvu bāzi vai nolietojuma izmaksas nav pamatots. Gaso aicina koriģēt formulu šādā redakcijā:

$$I_{SSO\ ef} = I_{ekspl} \times K_{ef}$$

5. Gaso piedāvā Grozījumu projekta 1.8. punktā minēto redakciju izteikt šādā redakcijā: *“Personāla un sociālās izmaksas aprēķina saskaņā ar Darba likumu un sociālās apdrošināšanas jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Regulators pamatoto izmaksu aprēķināšanai, kas saistītas ar Personālu un sociālām izmaksām, izmanto regulatora personāla izmaksu aprēķināšanas vadlīnijas. Ja sadales operators izmanto citus personāla izmaksu aprēķināšanas vadlīnijas, tad šī sadales operatora pieeja tiek iesniegta regulatoram;”*
6. Par Grozījumu projekta 1.9. punktu, kas nosaka, ka *“Izmaksas, kas saistītas ar sadales sistēmas operatora attīstību, pētījumiem un ar to saistītajām konsultācijām, nevar pārsniegt vienu procentu no tarifu projektā iekļautajām vidējām ekspluatācijas izmaksām”*. Gaso piedāvā papildināt šo punktu, nosakot, ka izmaksu apmēru var palielināt, ja sistēmas operators iesniedz Regulatoram ekonomisko pamatojumu izmaksu pieaugumam.
7. Gaso konceptuāli atbalsta Grozījumu projektā 1.10. punktā piedāvājumu papildināt Tarifu metodiku ar pielikumu, kas ir regulatīvā rēķina aprēķina forma. Lai pēc iespējas pilnveidotu piedāvāto formu, Gaso darba sanāksmē ar Regulatora ekspertiem iezīmēja problēmas, kas saistītas ar Grozījumu projektā piedāvāto regulatīvā rēķina formu.
8. Gaso darba sanāksmē ar Regulatora ekspertiem sniedza komentārus par Grozījumu projekta 1.11. punktā norādīto formulu pilnveidošanu. Lūgums pārskatīt minētās formulas un atbilstoši koriģēt.
9. Gaso iebilst par Grozījumu projektā 1.14. punktā minēto ieņēmumu korekcijas sliekšņa samazināšanu no 40% uz 25%. Gaso piekrīt 2023. gada Tarifu metodikas grozījumu konsultatīvajā dokumentā Regulatora paustajam, kad šis sliekšnis tika paaugstināts no 6% līdz 40%, ka šī ieņēmumu korekcijas sliekšņa pieaugums ļautu izvairīties no nesamērīga dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma tarifu pieauguma nākamajā regulatīvajā periodā un nodrošinātu stabilu finanšu situāciju dabasgāzes sadales sistēmas operatoram esošajā regulatīvajā periodā.
10. Vai Gaso pariezi saprot, ka Grozījumu projektā piedāvātās izmaiņas būs saistošas tikai ar 2026. gada janvāri, kas ir nākamais regulatīvais tarifu periods?

Komercpilnvarniece
Valdes locekle

Baiba Bebre

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Larisa Krama 26419366
Larisa.Krama@gaso.lv